

VEDRANA

Ovih sedmica čovječanstvo je ponovo stavljeno pred veliki ispit

Piše: Josip Svoboda, član UO Fondacije, Sarajevo

Ovih sedmica čovječanstvo je ponovo stavljeno pred veliki ispit: želi li nadići samo sebe i promijeniti se nabolje i tako opstati, ili nastaviti s destrukcijom sebe samog i svega živog u svojoj aroganciji, bahatosti, pohlepi, bezskrupuloznosti i bezosjećajnosti i tako izbrisati sebe iz ove trodimenzionalne egzistencije. Zar je ovaj „homo sapiens“ toliko arogantan (čitaj – primitivan), ili toliki IDIOT da bi htjeo da vlada galaksijama (masovna proizvodnja filmova na tu temu), a nije u stanju da ovlada samim sobom i svojim nerazumnim ponašanjem!? O njegovom licemjerstvu da ne govorimo.

Dvadeset pet godina je prošlo od ratnog krvoprolića na ovim našim, i bivšim našim, prostorima, a da ništa, ama baš ništa nismo naučili iz tih tragičnih događaja. Naprotiv, i ono malo dobrote, ljudskosti, razumijevanja, solidarnosti, suosjećanja... što je i bilo, nestalo je, istopilo se u ove dvije i po poslijeratne decenije. Ostali su samo nacionalistički torovi i u njima male oazice srodnih duša, s još nešto preostale ljudskosti, ali one ISTINSKE ljudskosti.

Upravo ove male oazice ljudskosti, ma kako male i ignorisane bile, mogle bi biti šansa za spas sviju nas. Reći ću vam kako, ali na moj način; s jednom osobnom porukom i jednom pričom, koja je opet, na svoj način, poruka.

Putujući po svijetu, morao sam i da učim jezike. Učeći ih i upoznavajući se s različitim kulturama, narodima i ljudima, otkrio sam šifru - dvije čarobne, zlatne riječi, koje otvaraju sva vrata i sva srca širom naše planete. Te dvije riječi su „DOBAR DAN“. Nije važno na kojem jeziku ih izgovarate, važno je znati formulu tj. muzičku skalu srca njihovog izgovora.

S tim sam riječima obišao svijet i spojio ga.

Priča, koju ćete sada pročitati (nadam se) jedna je iz zbirke priča „Dobar dan“, a ona nosi naslov „Vedrana“. Prije toga, evo kraćeg izvoda iz recenzije književnice Feride Duraković:

„Već poznatim svojim stilom Josip Svoboda iznosi pred nas građu koja je stvorena na nizu njegovih putovanja po bijelom svijetu, ali i po vlastitoj domovini.

Najveći broj ovih putopisačkih ispovijesti odnosi se na djecu, na povezivanje sudbina koje, bez određenih okolnosti što ih spajaju u ovom malom svijetu, ne bismo pomislili da su povezane. Svoboda povezuje sarajevsku ratnu djecu i pakistanske siromašne djevojčice, živote onih kojima sudbina nije bila naklonjena, ali im je dala mogućnost da imaju u samom autoru prijatelja koji donosi darove.

Naime, ponajbolje ispovijesti vezane za djecu, Svoboda poentira neakvim sitnim i za određeno dijete beskrajno važnim poklonom. Dirljiva je priča o djevojčici Vedrani i jednoj jedinoj, ratnoj, narandži koju Svoboda donosi u prazni i izgladnjeli grad 1993. godine i poklanja djevojčici koja je, zapanjena tim čudom, dijeli sa svojim prijateljima u dvorištu. Paralela, u ovom slučaju literarno uspjela, povlači se u priči o tri pakistanske djevojčice koje dobijaju, svaka po jednu, lutku iz Meksika. Kako je jednostavno obradovati i usrećiti dijete! Kako je strašno ne moći usrećiti ni vlastito ni tuđe dijete!“

VEDRANA

Sunce je od ranog jutra bilo jako i već oko deset sati temperatura je dostigla 40°C u hladu. U prostranom dvorištu Muške srednje škole u Jasinu bilo je okupljeno oko 400 učenika. U sjenovitom dijelu školske nadstrešnice sjedili su nastavnici, direktor škole i njihov gost, novinar i pisac iz Bosne. Dječaci su ga radozno posmatrali i slušali. Nastavnici su prevodili njegove riječi. A on je pričao o svojoj zemlji, koja se zove Bosna, i o tome kako je to lijepa zemlja, bogata šumama, rijekama i planinama. Ali, zli ljudi napali su njegovu zemlju, opustošili mnoga sela i mjesta, pobili mnogo ljudi, žena i djece, mnoge protjerali iz njihovih domova. On sam dolazi iz jednog grada u Bosni, koji se zove Sarajevo. Priča im kako je to grad gdje je u miru i slozi živjelo puno ljudi različitih religija, gdje je bilo i džamija i crkava i sinagoga, lijepih parkova, četiri rijeke i gdje je svako svakoga poštivao. Zli ljudi napali su, međutim, i njegov grad. Ali stanovnici su odlučili da ga brane od neprijatelja, koji ga nemilosrdno ruši s okolnih brda.

Niko ne može ni da uđe ni da izađe iz grada. Već tri godine ljudi, žene, djeca nemaju dovoljno hrane, nemaju se čime ogrijati, nemaju svjetla, nemaju vode... A neprijatelj je nemilosrdan: snajperisti i na tisuće na grad ispaljenih granata ubijaju i sakate njegove stanovnike. Organizacije i pojedinci iz inostranstva šalju avionima pomoć stanovnicima Sarajeva, hrabre ih da istraju, ali ne čine ništa da zaustave neprijatelja koji stvara svu tu nesreću.

Autor se više puta uspio vratiti u grad. Ostajao je u njemu sa prijateljima, poznanicima i susjedima; bilježio je njihove patnje i njihov herojski otpor neprijatelju. Napisao je nekoliko knjiga i mnogo priča. Sada će im ispričati jednu istinitu priču o jednoj maloj djevojčici iz ovog herojskog grada, priču o maloj Vedrani.

I dok je sunce grijalo sve jače, a lica dječaka počela da se preznojavaju, slušali su poluotvorenih usta i sa sve većom pažnjom:

Bilo je to u februaru 1993. godine. Sarajevo je preživljavalo drugu zimu, ali se još uvijek uspješno opiralo neprijateljskoj opsadi. Ta zima bila je posebno teška. Bilo je jako hladno, a ljudi nisu imali ništa za ogrijev. I pored opasnosti od granata i snajperista počeli su da sijeku drveće iz parkova, da lože knjige, obuću i sve što je moglo gorjeti, samo da se nekako ogriju i skuhamo nešto za jelo. A za jelo imali su samo ono što je stizalo avionima, a to je bilo malo, jako malo. Posebno puno su patila djeca. Već odavno su zaboravila što je to kolač, jabuka, kruška, banana... Svako je u gradu bio i gladan i žedan i svima je bilo hladno. A smrt je stanovala zajedno sa ljudima u gradu. I ona je bila gladna i nije birala žrtve; odnosila je žene, djecu, mladiće i starce. Nekima je kidala ruke, noge, a nekima i jedno i drugo. Po gradu su svakodnevno odjekivale eksplozije tisuća granata; svaka je uzimala nekoliko žrtava.

U takvoj situaciji, mijenjao sam često moje mjesto boravka. Nisam htio da budem dugo na teretu jedne porodice, jednog prijatelja, poznanika. Davali su meni da jedem, a sami nisu imali dovoljno.

Jednom prilikom boravio sam na nekoliko dana u porodici male Vedrane, koja je stanovala u samom centru grada. Za svaku porodicu kod koje sam boravio imao sam ponešto. Ali, to je bilo tako malo i trajalo je tako kratko. Nešto hrane, kafe i slatkiša imao sam i za Vedraninu porodicu. Vedrana je imala šest godina i bila je živahna djevojčica, velikih, vedrih, crnih očiju. Bila je veoma umiljata i sva komšijska djeca rado su se igrala sa njom. A tu, u ulici, bilo je i muslimanske i jevrejske i kršćanske djece; kao uostalom u gotovo svim ulicama i u svim dijelovima Sarajeva prije ovog zla.

Kada sam se pakovao da idem dalje, drugim poznanicima u gradu, moja je ruka u putnom ruksaku napipala nešto meko i okruglo. U prvi mah sam pomislio da sam zaboravio neku lutku od pliša ili malu loptu. Međutim, kada sam izvadio predmet, bila je to, na moje veliko iznenađenje, prava pravcata naranča! I pri tome još potpuno zdrava.

Desilo se da su u stanu bili svi ukućani: Vedranini roditelji, starija sestra, tetka i tetak. Naravno, odmah sam odlučio da naranču dam Vedrani. Kada je u mojoj ispruženoj ruci ugledala voćku, djevojčica je širom otvorila oči, ne vjerujući u ono što je vidjela. I ostalu ukućani bili su iznenađeni.

Vedrana sa tetkom Anom

Nakon prve nevjerice, Vedrana je uzela naranču i izvjesno vrijeme je posmatrala. Bio sam radoznao, a vjerojatno i ostali, što će sada da uradi: hoće li je sama pojesti, podijeliti sa sestrom, ili sa svima nama? Nakon što je konačno bila sigurna da ne sanja i da je to doista stvarna naranča u njenoj ruci, radosno je ciknula, poljubila me u obraz i kao vjetar izletjela kroz vrata stana i sjurila se niz stepenice sa drugog sprata na ulicu.

Pošao sam za njom.

Scenu, koju sam potom vidio, neću zaboraviti dok sam živ. Čičeći od radosti, Vedrana je pozivala svoje vršnjake i vršnjakinje, drugare u igri. Kada su se ovi, njih desetak, okupili oko nje, pokazala im je naranču. Nastala je tišina, radoznala tišina. A onda, iznenada, razlila se urnebesna dječja cika.

Vedrana je počela da ljušti koru naranče, a potom da svakom djetetu dijeli po jednu kriškicu. Srce mi se steglo i nisam mogao da zaustavim suze. Takvu dječju nesebičnost nisam očekivao u ovakvoj ratnoj situaciji. Tim više me dirnuo primjer ove male djevojčice velikog srca.

Na dalekom sjeveru Pakistana, tamo gdje se nalaze najviše planine svijeta, u jednom školskom dvorištu Muške srednje škole vladao je tajac. Niz lica 400 dječaka curio je znoj, ali nitko nije davao glasa od sebe. Tada se, sasvim spontano, izdvojio jedan dječak, prišao mi i rekao:

„Molim Vas, kad opet budete vidjeli Vedranu, pozdravite je i prenesite joj naše divljenje.“

U dvorištu je odjeknuo buran aplauz koji je dugo trajao. Aplauz za Vedranu.